

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vojtěcha Šimíčka a soudců JUDr. Miluše Doškové a JUDr. Karla Šimky v právní věci žalobce: **R. K.**, právně zastoupený JUDr. Hanou Mrázkovou, advokátkou se sídlem Kaštanová 34, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, PP 21/OAM, Praha 7, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2005, sp. zn. 56 Az 44/2005,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 13. 6. 2005, sp. zn. 56 Az 44/2005, **se zrušuje** a věc se mu **vrací** k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanou kasační stížností brojí proti shora označenému rozsudku Krajského soudu v Brně, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra (dále jen „žalovaný“) ze dne 4. 4. 2005, č. j. OAM-211/LE-PA04-PA04-2005, jímž byla jeho žádost o azyl zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu.

Stěžovatel v kasační stížnosti uplatňuje důvody obsažené v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), když namítá nesprávné posouzení právní otázky krajským soudem a vady řízení před správním orgánem.

Stěžovatel nejprve vytýká krajskému soudu, že nesprávně interpretoval ustanovení § 2 odst. 6 zákona o azylu, když podle jeho názoru skutečnosti, které uváděl v průběhu správního řízení, byly podřaditelné pod pojem pronásledování. Jeho žádost proto neměla být zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Připomíná, že mu radikální islámští bojovníci vyhrožovali fyzickou likvidací, pokud se nebude zúčastňovat bojů na jejich straně. Veřejná moc ho přitom před touto hrozbou nebyla vzhledem

k situaci panující v Dagestánu schopna uchránit. Jednalo se tedy podle jeho názoru o azylově relevantní pronásledování přičitatelné veřejné moci v jeho zemi původu.

Stěžovatel dále protestuje proti tomu, že žalovaný porušil jeho práva, když u něj neposoudil přítomnost překážky vycestování podle § 91 zákona o azylu. Připomíná dále, že § 91 zákona o azylu, jak vyplývá i z důvodové zprávy k tomuto zákonu, je odrazem mezinárodních závazků vyplývajících pro ČR z čl. 33 odst. 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 (dále též „Ženevská úmluva“), jež zakotvuje zásadu „non-refoulement“. Stěžovatel dále upozorňuje na aplikační přednost mezinárodních smluv před obyčejným vnitrostátním právem, jak vyplývá z čl. 10 současného znění Ústavy ČR a na rozdílnost dikce článku 33 odst. 1 Ženevské úmluvy a definice pojmu uprchlík obsažené v článku 1 písm. A odst. 2 téže úmluvy. Podle stěžovatelova názoru nedostal žalovaný závazkům vyplývajícím pro ČR z této části mezinárodního práva, když jeho žádost, tedy žádost uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, pohledem zásady „non-refoulement“ vůbec neposoudil. V současnosti mu proto hrozí, že při realizaci rozhodnutí o správním vyhoštění bude vyhoštěn na území Ruské federace, aniž by se kdokoli zabýval tím, zda se na něj zásada non-refoulement vztahuje, či nikoli.

Obdobnou argumentační konstrukci shledává stěžovatel i ve vztahu k čl. 3 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení publikované pod č. 143/1988 Sb., z níž také vyplývá závazek ČR nevydat osobu do státu, kde by jí hrozilo mučení. Práva stěžovatele plynoucí z těchto dvou úmluv shledává stěžovatel u sebe porušenými, neboť stát je povinen posoudit přítomnost překážky vycestování vždy, ať už dotčená osoba takové obavy explicitně vyjádří, či nikoliv.

Stěžovatel je tak přesvědčen o tom, že rozhodnutí žalovaného trpělo vadami, pro něž měl krajský soud rozhodnutí žalovaného zrušit. Je sice pravdou, že nelze jako základní lidské právo každého člověka kvalifikovat právo pobývat na území cizího státu, takovým právem však nesporně je právo nebýt vrácen do státu, kde mu hrozí nebezpečí mučení nebo hrozby uvedené v čl. 33 odst. 1 Ženevské úmluvy. Existenci obou těchto okolností přitom musí stát posoudit vždy, ať už takové obavy žadatel o azyl vyjádří či nikoli.

Z těchto důvodů stěžovatel navrhuje zrušit napadený rozsudek krajského soudu a v doplnění kasační stížnosti žádá, aby byl jeho kasační stížnosti přiznán odkladný účinek.

Poté co byla stěžovateli ustanovena advokátka, doplnila ke kasační stížnosti, že ve skutkových okolnostech odkazuje stěžovatel na žádost o udělení azylu a následný pohovor, v nichž mimo jiné uvedl, že je národnosti kumy a islámského vyznání a z toho důvodu, že nepatří k většinovým wahabistům, má obavy o svůj život. Co se týče nebezpečí ze strany státních orgánů v případě jeho návratu, uvedl, že neví, jak na tuto otázku odpovědět, neboť taková situace v jeho životě dosud nenastala.

Žalovaný ve svém vyjádření pouze odkazuje na obsah správního spisu a dodává, že se domnívá, že jeho rozhodnutí i rozsudek krajského soudu byly vydány v souladu s právními předpisy. K námitkám týkajícím se nevztažení překážky vycestování žalovaný uvádí, že se překážka vycestování v souladu s § 28 zákona o azylu posuzuje pouze při neudělení nebo odnětí azylu. Ustanovení článku 33 odst. 1 Ženevské úmluvy pak nemá žádnou souvislost se stěžovatelovým případem. Proto navrhuje, aby byla stěžovatelova kasační stížnost zamítnuta jako nedůvodná.

V souzené věci Nejvyšší správní soud z předmětného správního spisu především zjistil, že řízení o udělení azylu bylo zahájeno dne 16. 3. 2005 na základě žádosti, v níž je jako důvod žádosti uvedeno, že stěžovatel chce klidně žít, ovšem u něj doma v Dagestánu se neustále válčí a je tam hodně wahabistů. Proto odjel do Moskvy a odtud kamionem do ČR, kde byl vysazen, přičemž mu převaděči tvrdili, že je v Německu. Totéž vyplývá i z protokolu o pohovoru k důvodům návrhu na zahájení řízení o udělení azylu ze dne 23. 3. 2005. V tomto pohovoru stěžovatel doplnil, že pracoval jako krejčí, řidič malého autobusu a nakonec na různých stavbách, a to až do odjezdu z vlasti. K němu se odhodlal proto, že jej navštívili dva neznámí lidé, kteří mu nabízeli peníze a přesvědčovali jej, ať jde bojovat spolu s Čečenci proti Rusům. Poté, co tuto nabídku odmítl, mu začali vyhrožovat. Tento postup stěžovatel přisuzoval představě Čečenců, kteří se chtějí od Ruska oddělit, že by je v tom obyvatelé Dagestánu měli podporovat. Stěžovatel se pokusil před těmito hrozbami utéci do Německa, neboť tam předtím odešlo i mnoho jiných Dagestánců. V Dagestánu je podle něj situace všude stejná, skoro každý den se tam střílí, a do Ruska jít nechtěl, neboť tam nemají obyvatelé Dagestánu rádi. Místo v Německu ale skončil v ČR, kde jej hodinu po vysazení z kamionu zadržela policie. S orgány veřejné moci problémy neměl, ale vadilo mu, že se nemohl domoci ochrany.

Žalovaný se rozhodl stěžovatelovu žádost o azyl zamítnout svým výše uvedeným rozhodnutím ze dne 4. 4. 2005 jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Žalovaný v tomto rozhodnutí uvedl, že stěžovatelovým důvodem k podání žádosti o azyl byla situace v Dagestánu, z níž je již unaven. Jeho situaci ovšem nelze podřadit důvodům pro udělení azylu. Cílem jeho cesty bylo Německo. V ČR nechtěl žádat o azyl, k tomu se rozhodl až poté, co jej zadržela česká cizinecká policie. Podle žalovaného stěžovatel neuváděl v průběhu pohovoru žádné konkrétní potíže, pro něž by byl nucen opustit svou vlast, pouze byl unaven ze situace v Dagestánu. Nebylo tedy důvodu k závěru, že vyvíjel činnost k uplatňování politických práv a svobod, či že by jeho potíže byly zapříčiněny jedním z důvodů taxativně uvedených v § 12 zákona o azylu. V jeho případě se tak jednalo o problémy osobního charakteru nemající žádnou souvislost s jednáním státních orgánů nebo soukromých osob, jež by se dalo označit za perzekuci, čímž byly naplněny podmínky ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu. Za této situace již žalovaný neposuzoval stěžovatelovu žádost o azyl pohledem § 13 a § 14 zákona, ani se nezabýval přítomností překážky vycestování, neboť aplikace těchto ustanovení je vázána na posouzení žádosti o azyl podle § 12 zákona o azylu, jehož v tomto případě použito nebylo.

Proti tomuto rozhodnutí podal stěžovatel žalobu ke Krajskému soudu v Brně. V ní uváděl, že se cítil být ve správním řízení zkrácen na svých právech. Dále zde namítal porušení ustanovení § 3 odst. 3 a 4, § 32 odst. 1, § 46 a § 47 odst. 3 tehdy účinného zákona č. 71/1967 Sb., správního řádu. Konečně tvrdil, že jeho žádost o azyl neměla být zamítnuta jako zjevně nedůvodná, neboť u sebe spatřoval důvody podle § 12 zákona o azylu, minimálně pro vztažení překážky vycestování podle § 91 zákona o azylu. Ve skutkových důvodech odkázal na obsah správního spisu a konkrétně uvedl, že již v průběhu správního řízení objasnil, že ze země původu odešel pro neuspokojivou bezpečnostní situaci, když mu bylo vyhrožováno fyzickou likvidací, pokud se nebude účastnit bojů na straně islámských radikálů.

Krajský soud v Brně žalobu bez nařízení ústního jednání zamítl shora označeným rozsudkem. V něm uvedl, že stěžovatelovy námítky ohledně neúplného zjištění skutkového stavu jsou obecné a nijak nekonkretizované a krajský soud neshledal žádné pochybení žalovaného, který dal stěžovateli v průběhu správního řízení dostatek možností k tomu, aby uvedl o své žádosti o azyl vše, co považoval za důležité pro rozhodnutí žalovaného.

Žalovaný se pak důvody, které stěžovatel uvedl, podrobně zabýval. Ani krajský soud přitom neshledal, že by stěžovatel uváděl cokoli, co by bylo možno podřadit důvodům uvedeným v § 12 zákona o azylu, a podmínky ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu tak byly splněny. Co se týče posouzení překážek vycestování, toto posouzení je podle krajského soudu podrobně rozvedeno v odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaného, na něž v tomto krajský soud odkázal, neboť se s žalovaným ztotožnil. Závěrem pak krajský soud připomněl, že ani podle judikatury Ústavního soudu není právo pobývat na území cizího státu jedním ze základních práv a svobod chráněných ústavním pořádkem ČR.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Brně v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Stěžovatel nejprve v kasační stížnosti uplatnil námitku ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Krajskému soudu pak vytkl, že nesprávně posoudil právní otázku aplikace ustanovení § 2 odst. 6 zákona o azylu na stěžovatelem uváděné skutečnosti a právní otázku aplikace článku 33 Ženevské úmluvy a článku 3 Úmluvy proti mučení, takže zdejší soud posoudil napadený rozsudek krajského soudu i pohledem ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. To ostatně na stěžovatelovu argumentaci obsaženou v kasační stížnosti dopadá lépe než ustanovení § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., podle nějž lze namítat v kasační stížnosti *„vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.“* Svou věcnou argumentací však stěžovatel brojí pouze druhotně proti způsobu, jakým žalovaný zjišťoval jeho skutkovou situaci, primárně však proti tomu, že na jeho takto zjištěnou situaci, tedy na jeho tvrzení učiněná během správního řízení, nevztáhl ani on ani následně krajský soud pojem pronásledování ve smyslu ustanovení § 2 odst. 6 zákona o azylu.

Toto ustanovení ve znění účinném v době rozhodování žalovaného znělo takto: *„Za pronásledování se pro účely tohoto zákona považuje ohrožení života nebo svobody, jakož i opatření působící psychický nátlak nebo jiná obdobná jednání, pokud jsou prováděna, podporována či trpěna úřady ve státě, jehož je cizinec státním občanem, nebo státu*

posledního trvalého bydliště v případě osoby bez státního občanství nebo pokud tento stát není schopen odpovídajícím způsobem zajistit ochranu před takovým jednáním.“

Právě pohledem tohoto definičního ustanovení je potřeba vnímat i ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu, podle něž byla stěžovatelova žádost o azyl posouzena a podle něž platí, že „*žádost o udělení azylu se zamítne jako zjevně nedůvodná, jestliže žadatel ... neuvádí skutečnost svědčící o tom, že by mohl být vystaven pronásledování z důvodů uvedených v § 12“*, tedy pokud netvrdí, že je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod, nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě svého občanství nebo posledního trvalého bydliště.

Žalovaný stěžovatelovu žádost posoudil právě pohledem ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu a krajský soud následně svým rozsudkem tento přístup posvětil. Zdejší soud se s ním však neztotožňuje. Na vysvětlení tohoto postoje je třeba uvést, že zamítání žádostí o azyl jako zjevně nedůvodných představuje jakousi odchylku od standardního procesního postupu při posuzování žádosti o azyl. Tento standardní postup je představován posouzením žádosti o azyl pohledem ustanovení § 12 zákona o azylu a v případě neshledání azylových důvodů podle tohoto ustanovení, posouzením situace žadatele o azyl pohledem § 13 a § 14, popřípadě pohledem § 91 zákona o azylu. Pouze tehdy, kdy je dostatečně zřejmé, že žadatelova žádost o azyl si nezasluhuje posouzení pohledem těchto ustanovení, neboť spadá svou povahou pod některou ze situací vyjmenovaných v § 16 odst. 1 zákona o azylu, je namíste využít tuto procesní odbočku a žádost o azyl meritorně neposuzovat. Právě takto chápeme smysl § 16 zákona i dosavadní judikatura zdejšího soudu, jak je zřejmé např. z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 7 Azs 124/2004 (publ. pod č. 349/2004 Sb. NSS): „*Vedle pozitivního vymezení předpokladů pro udělení azylu v § 12 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, stanoví tento zákon také vylučující důvody, při jejichž naplnění žadatelé azyl udělit nelze; tyto důvody jsou taxativně stanoveny v § 15 a § 16 tohoto zákona. Jsou-li splněny podmínky vymezené v ustanovení § 16 odst. 1 tohoto zákona, tj. podmínky pro zamítnutí žádosti jako zjevně nedůvodné, není namíste zkoumat případnou existenci důvodů pro udělení azylu podle § 12 písm. b) citovaného zákona, protože udělení azylu je za takové situace vyloučeno.“*

Jednou z těchto situací, jež umožňuje upustit od posouzení žádosti o azyl pohledem § 12 a souvisejících zákona o azylu, je tedy i situace, kdy žadatel neuvádí žádnou skutečnost svědčící o tom, že by mohl být vystaven azylově relevantnímu pronásledování. Vzhledem ovšem k tomu, že se jedná o výjimku z běžného postupu, navíc o výjimku, jejíž použití je pro žadatele o azyl procesně nepříznivé, je potřeba ji používat restriktivním způsobem, tedy pouze v situacích, kdy je její znění zjevně a na první pohled naplněno, typicky například u žadatelů o azyl, kteří si tímto způsobem chtějí legalizovat pobyt v ČR, aby zde mohli žít či pracovat a obejít tak postupy předpokládané zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců.

Stěžovatelův případ však do této skupiny zjevně nepatří. Stěžovatel přišel do ČR - jakkoli nebyla jeho cílovým státem, což nic nemění na jeho povinnosti požádat ve smyslu právního názoru vyjádřeného v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 2 Azs 5/2003 (publ. pod č. 18/2003 Sb. NSS), o azyl „*vždy již v první zemi, v níž má reálnou příležitost tento status obdržet nejdříve a v níž budou garantována jeho základní práva a svobody“* – způsobem typickým pro uprchlíky, ihned po svém příchodu se dostal do kontaktu s orgány české veřejné moci a uváděl konkrétní problémy, které měl v zemi svého původu. Pokud přitom byla tato jeho tvrzení pravdivá, nejednalo se rozhodně

o problémy banální. Uváděl, že byl ohrožován na životě a že tato hrozba byla zapříčiněna celkovou situací v jeho zemi původu, respektive v té její části, kde bydlel. Není úkolem zdejšího soudu rozhodovat o tom, zda se o pronásledování skutečně jednalo, tedy posuzovat, zda byl stěžovatel ve smyslu § 2 odst. 6 zákona o azylu opravdu vystaven ohrožení života nebo svobody, či opatřením působícím psychický nátlak nebo jiným obdobným jednáním. Stejně tak není úkolem zdejšího soudu rozhodnout, zda tyto hrozby, o nichž stěžovatel mluvil, pokud byly reálné, byly přičitatelné jeho zemi původu. K této úvaze nemá zdejší soud v rámci svého kasačního přezkumu oprávnění a nemá k němu ani důkazní prostředky.

Právě takové posouzení a k němu potřebné důkazní prostředky měl ovšem provést a opatřit žalovaný. Ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) totiž může být vztaženo opravdu jen na ty žadatele o azyl, kteří žádné azylově relevantní skutečnosti neuvádějí. Pokud je ovšem uvádějí, a to způsobem, který není zcela zjevně nepodložený, je na žalovaném, aby je posoudil, zvážil jejich důvěryhodnost, konfrontoval je s informacemi o zemi původu žadatele o azyl. Nic z toho žalovaný neučinil, přestože toto posouzení, a tedy postup podle § 12 zákona o azylu, bylo jediným způsobem, jak mohl v dané situaci o stěžovatelově žádosti o azyl rozhodnout, neboť stěžovatel uváděl skutečnosti svědčící o možném pronásledování a tato jeho tvrzení nebyla zjevně nepodložená, jakkoli zdejší soud nemůže rozhodnout, zda byla i pravdivá a opodstatněná. Pokud tak žalovaný neučinil, měl jeho rozhodnutí k žalobě stěžovatele zrušit krajský soud. Namísto toho jak žalovaný, tak krajský soud posoudili tuto žádost spíše mechanicky a aplikovali na ni ustanovení, jež na ni aplikováno být nemělo. Krajský soud se tím skutečně dopustil nesprávného posouzení právní otázky aplikovatelnosti § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu, jež mu stěžovatel vyčítá ve své kasační stížnosti.

Tímto závěrem přitom zdejší soud nepředjímá, zda mělo být stěžovatelově žádosti vyhověno, tvrdí však, že měla být posouzena věcně, tedy pohledem § 12 zákona o azylu, neboť stěžovatelova tvrzení nemusejí být nutně dostatečná k vyhovění jeho žádosti o azyl, jsou však podle názoru tohoto soudu jednoznačně dostatečná k tomu, aby o nich bylo rozhodnuto věcně.

Nad tento rámeček považuje zdejší soud za nutné se vyjádřit i ke stěžovatelově stěžejní komplexní kasační námitce, jež směřuje proti faktu, že u něj nebyla žalovaným posouzena překážka vycestování a krajský soud tento postup posvětil. Proti tomu odkazuje žalovaný na ustanovení § 28 zákona o azylu, podle nějž platí, že „*pokud bude rozhodnuto o neudělení nebo odnětí azylu, ministerstvo v rozhodnutí uvede, zda se na cizince vztahuje překážka vycestování (§ 91).*“ Z tohoto ustanovení žalovaný dovozuje, že v případě zamítnutí žádosti o azyl jako zjevně nedůvodné podle § 16 odst. 1 zákona o azylu není povinen přítomnost překážky vycestování posuzovat. Zdejší soud tuto otázku posoudil jak pohledem zákonných ustanovení, tak pohledem ústavního pořádku a mezinárodněprávních závazků České republiky a své dosavadní judikatury a shledal, že i tato stěžovatelova námitka je potenciálně důvodná, respektive byla by důvodná, pokud by nebylo chybou již zamítnutí žádosti o azyl jako zjevně nedůvodné, od něž se chybná aplikace § 28 zákona o azylu odvinula.

Názor žalovaného, že v případě, kdy je žádost o azyl zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu, není již namíste posuzovat i přítomnost překážky vycestování, je podpořena jak jazykovým zněním § 28 zákona, na něž žalovaný poukazuje, tak i dosavadní judikaturou Nejvyššího správního soudu, zejména pak jeho rozsudkem ze dne 9. 9. 2004, sp. zn. 2 Azs 147/2004 (publ. pod č. 409/2004 Sb. NSS): „*Rozhodne-li Ministerstvo vnitra o zamítnutí žádosti o udělení azylu jako zjevně nedůvodné podle*

§ 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, nečiní již výrok o neexistenci překážek vycestování ve smyslu ustanovení § 91 citovaného zákona.“

Stěžovatel má ovšem na straně druhé pravdu ve svém tvrzení o nezpochybnitelné aplikační přednosti mezinárodních smluv zahrnutých do vymezení článku 10 Ústavy, podle nějž platí, že „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*“ Není sporu ani o tom, že takovou mezinárodní smlouvou mající tuto aplikační přednost je i Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a k ní se vázící Protokol týkající se právního postavení uprchlíků z roku 1967, jež byly publikovány pod č. 208/1993 Sb. Podle článku 33 odst. 1 této Ženevské úmluvy pak platí: „*Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.*“ Stěžovatel má pravdu i v tom, že tato zásada označovaná jako „non-refoulement“, našla podle důvodové zprávy k § 90 původního návrhu zákona o azylu, jenž nakonec v podobě publikované ve Sbírce zákonů získal číslo 91, svůj odraz právě v tomto ustanovení.

Z těchto skutečností stěžovatel správně odvodil, že pokud by se v konkrétním případě dostala do rozporu aplikace § 91 zákona o azylu a aplikace, která by vyplynula z čl. 33 Ženevské úmluvy, musela by být podle čl. 10 Ústavy použita přímo a přednostně Ženevská úmluva. Pokud by tedy hrozilo vyhoštění osoby, u níž by nebyla zkoumána přítomnost překážky vycestování podle § 91 zákona o azylu, jednalo by se však přitom o uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, kterému by hrozily neblahé následky zakotvené v čl. 33 odst. 1 Ženevské úmluvy; musela by být přednostně aplikována Ženevská úmluva a taková osoba by v konkrétním případě nesměla být vyhoštěna či jiným způsobem vrácena, neboť by to vedlo k porušení mezinárodních závazků ČR rozpornému ze své povahy i s čl. 1 odst. 2 Ústavy.

V tomto směru se ostatně ke vztahu těchto ustanovení vyjádřil i zdejší soud ve svém rozsudku ze dne 4. 8. 2005, sp. zn. 2 Azs 343/2004 (publ. pod č. 721/2005 Sb. NSS), kde uvedl: „*V případě rozporu mezi ustanoveními čl. 33 odst. 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků (publikované pod č. 208/1993 Sb.) a § 91 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, má aplikační přednost čl. 33 odst. 1 Úmluvy. Pokud je však zjevné, že konkrétní žadatel o azyl nemůže být uprchlíkem typicky proto, že neuvádí žádnou skutečnost svědčící o tom, že by mohl být vystaven pronásledování, není k takové aplikační přednosti důvod, neboť na takovou osobu čl. 33 odst. 1 Úmluvy nedopadá.*“

Lze tedy tyto dva související právní názory shrnout tak, že v případě žadatele o azyl, jehož žádost o azyl byla zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu, není obecně na místě – vzhledem k nedokonalému textovému vyjádření § 28 zákona o azylu, jež opomíjí možnost zamítnutí žádosti o azyl jako zjevně nedůvodné – rozhodovat o překážce vycestování ve smyslu § 91 zákona o azylu. Pokud by ovšem takový postup mohl vést k vyhoštění uprchlíka do země, kde by byl ohrožen neblahými skutečnostmi uváděnými v čl. 33 odst. 1 Ženevské úmluvy, je třeba se nad dikci zákona povznést a tuto otázku posoudit.

V posledně citovaném rozsudku neshledal zdejší soud důvod k přednostní aplikaci mezinárodního práva proto, že z vyjádření stěžovatelky v onom případě zjevně vyplývalo,

že o azyl žádala pouze z ekonomických důvodů a nemohla tak vůbec spadat do definice uprchlíka obsažené v čl. 1 písm. A odst. 2 Ženevské úmluvy. Podle tohoto ustanovení, v jeho znění po zmírnění definičních podmínek zakotveném Protokolem z roku 1967, je uprchlíkem osoba, která „*se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti.*“

V případě nyní posuzovaném však situace takto jednoznačná není. Stěžovatel uváděl konstantně od počátku správního řízení až po kasační stížnost, že byl ohrožen na životě vyhrožování osob, které jej přesvědčovaly, aby se zapojil do bojů proti Rusku na straně čečenských povstalců. Nebylo tedy vyloučeno, že by mohl být uprchlíkem ve smyslu výše citovaného definičního ustanovení Ženevské úmluvy. Posoudit pravdivost jeho tvrzení a možnost vztážení zásady non-refoulement (ať již přímo či postupem podle § 91 zákona o azylu) na stěžovatele již ovšem není úkolem zdejšího soudu, zejména nikoli v rámci tohoto obiter dicta. Za nadbytečné již zdejší soud považuje vyjadřovat se i k aplikaci čl. 3 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení, neboť Ženevská úmluva, jako mezinárodněprávní instrument sloužící ochraně uprchlíků dopadá na stěžovatelovu situaci potenciálně – tedy pokud by v dalším řízení byl k posouzení překážky vycestování jako odrazu zásady non-refoulement po případném neudělení azylu žalovaným důvod – těsněji.

K otázce aplikace mezinárodního práva na stěžovatelův případ se zdejší soud vyjadřuje jednak proto, že jí stěžovatel věnoval značnou část své kasační stížnosti, a jednak proto, že tato otázka byla posouzena krajským soudem pouze velice zběžně. Krajský soud ve svém rozsudku dokonce zcela chybně uvedl, že překážkou vycestování se žalovaný zabýval podrobně v odůvodnění svého rozhodnutí. Tak tomu však zjevně není, když žalovaný ve svém rozhodnutí pouze uvedl, že otázku přítomnosti překážky vycestování ve stěžovatelově případě vůbec posuzovat nebude.

Lze tak uzavřít, že v daném případě krajský soud stejně jako předtím žalovaný chybně posoudil právní otázku, zda stěžovatelem uváděná tvrzení mohla svědčit o tom, že by mohl být vystaven pronásledování z důvodů uvedených v § 12 zákona o azylu. Žalovaný i následně krajský soud tak ustanovení § 16 odst. 1 písm. g) zákona o azylu chybně vyložili a vztáhli na stěžovatelův případ. V návaznosti na chybné právní posouzení se pak žalovaný dopustil i pochybení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s., neboť v důsledku posouzení stěžovatelovy žádosti o azyl jako zjevně nedůvodné již neprováděl dokazování ohledně důvěryhodnosti stěžovatelovy výpovědi a situace v jeho zemi původu. Přitom jedině na základě takového dokazování by žalovaný mohl zjistit, zda je tato žádost o azyl důvodná či nikoli. Touto kritikou nečiní zdejší soud žádný závěr o důvodnosti této žádosti, k tomu mu ostatně řízení prováděné žalovaným nedalo ani dostatek podkladů, nýbrž pouze vylučuje, že by se jednalo o žádost zjevně nedůvodnou. Řečeno jinak, zdejší soud nepředjímá, zda jsou stěžovatelova tvrzení pravdivá, pouze tvrdí, že jsou plausibilní a relevantní a zamítnutí jeho žádosti jako zjevně nedůvodné, stejně jako neposouzení toho, zda by v případě vycestování nebyl ohrožen skutečnými zakládajícími příkaz non-refoulement, když už stěžovatelovu žádost chybně zamítl jako zjevně nedůvodnou; bylo nemístné.

Ze všech shora uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná a napadený rozsudek Krajského soudu v Brně je nezákonný

ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. Z tohoto důvodu Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil.

Krajský soud v Brně je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.), a je proto povinen zrušit napadené rozhodnutí žalovaného a zavázat jej, aby v dalším správním řízení posoudil stěžovatelovu žádost o azyl pohledem § 12 a § 91 zákona o azylu.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne Krajský soud v Brně v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. října 2006

JUDr. Vojtěch Šimíček
předseda senátu